

PRÁVNICKÁ FAKULTA MASARYKOVY UNIVERZITY

Veřejná správa
Katedra ústavního práva a politologie

Bakalářská práce

Vztahy mezi komorami Parlamentu ČR

Jakub Gall

Brno 2012

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma: „Vztahy mezi komorami Parlamentu ČR“ zpracoval sám. Veškeré prameny a zdroje informací, které jsem použil k sepsání této práce, byly citovány v poznámkách pod čarou a jsou uvedeny v seznamu použitých pramenů a literatury.

Oficiální zadání:

Východiskem pro autora bude historicko-teoretický exkurz týkající se parlamentní formy vlády a bikameralismu. Následně autor provede ústavní vymezení obou komor Parlamentu ČR a analýzu vzájemných vztahů obou komor. Závěr práce by měl směřovat k zhodnocení významu bikamerální struktury pro fungování parlamentu v ČR.

Anotace:

Předmětem bakalářské práce je vysvětlení a posouzení role obou komor Parlamentu České republiky. Popis činností Poslanecké sněmovny a Senátu, jejich vzájemný vztah, vazby, práva a povinnosti institucí jako celků i jejich vztah vůči ostatním ústavním orgánům.

V závěru je práce zaměřena na role obou komor, nutnosti existence bikamerálního parlamentu v ústavním systému platném od 1.1. 1993 v České republice.

Annotation:

Subject of this thesis is an explanation and assessment of the role of both chambers of Parliament of the Czech Republic. Description of the activities of the Chamber of Deputies and Senate, their mutual relations, ties, rights and obligations of institutions and their relationship to other constitutional authorities.

In conclusion, the work is focused on the role of both chambers, the need for a bicameral parliament in the constitutional system in force since January 1 1993 in the Czech Republic.

Obsah:

1. Úvod – parlament a demokracie.....	5
1.1. Vývoj zákonodárných orgánů.....	7
2. Bikamerální struktura parlamentu a její význam.....	9
3. Bikameralismus ve struktuře Parlamentu České republiky.....	12
3.1. Volby komor Parlamentu České republiky.....	13
3.1.1. Volební systém.....	15
3.1.2. Volby do Poslanecké sněmovny.....	17
3.1.3. Volby do Senátu.....	18
3.2. Postavení Poslanecké sněmovny České republiky.....	19
3.3. Postavení Senátu Parlamentu České republiky.....	24
4. Legislativní proces a vztahy obou komor Parlamentu České republiky.....	26
5. Otázka dvoukomorového parlamentu v České republice.....	31
6. Závěr.....	32
Použitá literatura.....	33
Internetové zdroje.....	33
Použité zákony.....	34

1. Úvod – parlament a demokracie

Dne 16.12.1992 přijala Česká národní rada Ústavu České republiky. V tisícileté historii české státnosti je to první ústava, jež byla přijata pro Českou republiku jako svrchovaný a samostatný stát v mezinárodním společenství.¹ Česká republika, která vznikla od 1.1.1993 po rozdělení *Československa* (ČFSR), si dala za základní cíl stát se moderním demokratickým právním státem v návaznosti na historické zkušenosti, tradice 1. republiky, dané a jako proces vyvíjené od r. 1918. K tradicím československé státnosti se Ústava České republiky přihlásila svou preambulí a rovněž i převzetím jejího právního řádu a jejích symbolů.²

Ústava je druh ústavního zákona, který se liší od ostatních ústavních zákonů z formálně právního hlediska jen názvem, obsahově však tím, že jde o komplexní úpravu základních vztahů, lze-li tak říci, o kodifikaci ústavního práva.³ Ústava je základním zákonem České republiky, který zakotvuje mechanismy a principy fungování státu a za zdroj veškeré moci ustanovuje pojem lid. Idea suverenity lidu je – vedle ideje dělby moci – druhým stěžejním postulátem, který ovlivnil a ovlivňuje novodobý ústavní vývoj.⁴ Lid vykonává svou moc prostřednictvím orgánů moci zákonodárné, výkonné a soudní, na základě obecně uznávané teorie dělby moci, kterou blíže rozpracoval již v první polovině 18. století Montesquieu, podle které: *„Politická svoboda se projevuje u každého občana duševním klidem, který prýští z jeho přesvědčení, že jeho život je bezpečný; aby každý občan požíval této svobody, musí být vláda taková, aby se nemusil jeden občan bát druhého. Není svobody, jestliže táž osoba nebo týž úřad spojuje ve svých rukou moc zákonodárnou a moc výkonnou, protože vzniká obava, že monarcha nebo senát vyhlásí tyranské zákony a pak je bude tyransky provádět.“*⁵ V dnešním pojetí se tedy jedná o dělbu moci na moc zákonodárnou, výkonnou a soudní, kdy jednotlivé její složky jsou od sebe odděleny a jejich vzájemný vztah je založen na principu brzd a rovnováhy, který zabraňuje, aby jedna složka získala dominantní postavení.

¹ Aleš Gerloch, Jiří Hřebejk, Vladimír Zoubek, Ústavní systém České republiky, základy Českého ústavního práva. 3. aktualizované vydání, PROSPEKTRUM, 1999. str. 67

² Václav Pavlíček, Jiří Hřebejk, Ústava a ústavní řád České republiky - komentář. Linde Praha a.s., 1998, str. 24

³ Jiří Boguszak, Jiří Čapek, Vladimír Veverka, Základy teorie práva a právní filozofie. CODEX Praha 1996. str. 34

⁴ Jiří Boguszak, Jiří Čapek, Vladimír Veverka, Základy teorie práva a právní filozofie. CODEX Praha 1996. str. 190

⁵ MONTESQUIEU, Charles Louis. O duchu zákonů. Reprint z r. 1947, Vyd. Aleš Čeněk, Dobrá Voda, 2003. str. 189-190

Každý občan má právo se podílet na správě věcí veřejných. Dle čl. 1 odst. 1 Ústavy je „Česká republika svrchovaný, jednotný a demokratický právní stát založený na úctě k právům člověka a občana“. Důležitý přívlastek – demokratický – je zásadní pojem, který charakterizuje výkon moci v České republice. Demokracie je často užívaný termín, který vychází ze složení původních řeckých slov „demos“ (lid) a „kratein“ (vládnout). Jde o formu vlády, ve které je zdrojem veškeré státní moci lid. Hlavním znakem této formy vlády je, že se menšina v rámci daných politických struktur podřizuje rozhodnutí většiny a tato většina je zároveň zavázána k respektování nezadatelných práv menšin a jednotlivců. V praktickém životě se to projevuje zejména účastí všech občanů na rozhodování ve veřejných záležitostech a to přímo (přímá demokracie), nebo nepřímo (volbou svých zástupců do parlamentu). Kromě tohoto (etymologického) pojetí bývá demokracie častěji chápána dvojím způsobem: jako komplexní politický řád, jako jedna z forem vlády, nebo jako názor člověka na život a na svět.⁶

Demokracie jako forma vlády byla známá již v antickém Řecku, kde se poprvé objevily její prvky. Již ve 4. století p.n.l. popsal demokracii významný řecký filozof Platón ve svém díle „Ústava“. Demokratičnost státu je požadavkem ústavou kladeným na další právní normy i uskutečňování veškeré činnosti státu, který je státem právním, jehož základním principem je úcta k právům a svobodám člověka a občana.⁷

Na rozdíl od „prezidentských republik“ byl v České republice zvolen parlamentní systém, který se projevuje převahou parlamentu nad mocí výkonnou. Zákonodárná moc náleží v České republice podle Ústavy Parlamentu České republiky, který je tvořen dvěma komorami a to „horní komorou“ Senátem a „dolní komorou“ Poslaneckou sněmovnou. Parlamentu České republiky náleží vedle moci zákonodárné i moc ústavodárná. Parlamentarismus spočívá v odpovědnosti kabinetu ministrů parlamentu, závislosti na parlamentu, na důvěře parlamentu, na parlamentní většině. Znamená tedy překonání podstatného prvku dělby moci, totiž nezávislosti orgánu výkonné moci na zákonodárném orgánu, neboť podle parlamentního principu nabytí či trvání výkonné pravomoci jsou závislé na votu důvěry zákonodárného sboru.⁸

⁶ Roman David, Politologie – základy společenských věd. Nakladatelství FIN, Olomouc 1996, str. 95

⁷ Václav Pavlíček, Jiří Hřebejk, Ústava a ústavní řád České republiky - komentář. Linde Praha a.s., 1998, str. 53

⁸ Jiří Boguszak, Jiří Čapek, Vladimír Veverka, Základy teorie práva a právní filozofie. CODEX Praha 1996. str. 191

1.1 Vývoj zákonodárných orgánů

V této kapitole jsem se zaměřil na stručný popis historického vývoje zákonodárných orgánů v českých zemích. Za počátek ústavního vývoje Českého státu lze považovat revoluční rok 1848. Rakousko bylo do té doby stále ještě absolutistickou monarchií, proto byl vyvíjen tlak na změnu ústavního uspořádání a pro český národ bylo zásadním požadavkem i uznání českých státoprávních požadavků. První prozatímní ústava rakouské monarchie byla vyhlášena v dubnu 1848 a platila pouze necelý rok. Následující ústava ze dne 7.3.1849 byla zrušena v březnu 1852 nástupem bachovského absolutismu. V letech následujících po pádu bachovského absolutismu byly vyhlášeny další dvě ústavy (1861, 1867), z nichž byla významná zejména ta druhá z roku 1867. Šlo o řadu základních zákonů, které tvořily ústavu označenou jako Prosincová, která platila až do roku 1918. Konec 1. světové války umožnil českému národu dosáhnout prohlášení nového československého státu. Dne 27.10.1918 přijalo Rakousko - Uhersko podmínky kapitulace a následující den Národní výbor vyhlásil zákon č. 11/1918 Sb. z. o vzniku samostatného Československého státu.

Následně byla dne 14. listopadu 1918 vyhlášena tzv. Prozatímní ústava, která byla vydána jako zákon 37/1918 Sb. „Zákon o prozatímní ústavě“ a začala práce na plnohodnotné Ústavě Československé republiky. Ta byla přijata dne 29.2.1920 a vyšla ve sbírce zákonů dne 6. března 1920, jako zákon číslo 121/1920 Sb. Tato ústava vycházela z cizích vzorů. Preambule byla převzata z americké ústavy z roku 1787, úprava postavení prezidenta vycházela z ústavy třetí francouzské republiky a pro výčet občanských práv byla vzorem rakouská prosincová ústava z roku 1867. Mocí zákonodárnou bylo pověřeno Národní shromáždění, které se skládalo ze dvou komor, a to poslanecké sněmovny a senátu. Poslanecká sněmovna měla 300 členů, kteří byli voleni na dobu 6 let. Voleni mohli být občané Československa, kteří dosáhli věku 30 let (pasivní volební právo) a volit mohli občané, kteří dosáhli věku 21 let (aktivní volební právo). Senát měl 150 členů, kteří byli voleni na dobu 8 let. Volit mohli občané, kteří dosáhli věku 26 let a do senátu mohl být zvolen občan po dovršení věku 45 let. Ústava z roku 1920 právně pozbyla platnosti až ustanovením § 173 zákona č. 150/1948 Sb. (Ústava Československé republiky ze dne 9.5.1948). Na její platnost neměl vliv podpis Mnichovské dohody, ani následná okupace. V době okupace byla v Londýně ustavena exilová vláda v čele s prezidentem E. Benešem. Dekrety prezidenta E. Beneše se staly jedinými právními normami, platnými pro období okupace - v období od 21.7.1940 - 5.4.1945 bylo vydáno více než 40 Dekretů, z toho 10 ústavních.

V poválečném období měl na směřování dalšího vývoje v Československu významný vliv Sovětský svaz. Ústava, která byla jako zákon č. 150/1948 Sb. přijata dne 9.5.1948 (tzv. Ústava 9. května), ještě vycházela z Ústavy z roku 1920 a byla založena na demokratických principech. Období platnosti této ústavy je však charakterizováno rozporem mezi ústavní teorií a realitou státního života, jehož důsledkem byla ztráta významu ústavy.⁹

Další ústava, která vyšla ve sbírce zákonů jako Ústavní zákon č. 100/1960 Sb. (tzv. socialistická ústava), byla přijata z čistě politických a ideologických důvodů a přinesla některé novinky, vesměs negativní – např. v čl. 4 zakotvila vedoucí úlohu KSČ. Významnou změnou ústavy z roku 1960 se stal ústavní zákon č. 143/1968 Sb., který prohlásil Československou socialistickou republiku za federativní stát, složený z České socialistické republiky a Slovenské socialistické republiky. Nejvyšším orgánem se stalo Federální shromáždění, složené ze Sněmovny lidu a Sněmovny národů, které měly rovnoprávné postavení. K platnému usnesení Federálního shromáždění bylo třeba souhlasného usnesení nadpoloviční většiny přítomných v obou sněmovnách.

Po listopadové revoluci v roce 1989 došlo vlivem celospolečenských změn k procesu, který sleduje naplnění zásad právního státu, uznávajícího základní (přirozená) lidská práva a svobody, k procesu obnovování politického systému založeného na volné soutěži politických stran v rámci politického pluralismu, k postupnému vytváření ekonomického systému, vycházejícího ze stejného zákonného obsahu a ochrany vlastnictví, svobody podnikání a hodnot tržního hospodářství.¹⁰ Rovněž došlo ke změnám v dosud platné ústavě z roku 1960 a zároveň se stále více začaly projevovat snahy představitelů Slovenské republiky o rozdělení společného státu na dva samostatné. K rozdělení na Českou republiku a Slovenskou republiku došlo až ústavním zákonem č. 542/1992 Sb., o zániku České a Slovenské Federativní Republiky, ze dne 25. listopadu 1992. Rozdělením společného státu na Českou republiku a Slovenskou republiku bylo završeno společné soužití obou národů trvající několik desetiletí.

⁹ ZIMEK, Josef. Ústavní vývoj Českého státu. Brno: MU, 1996. str. 129

¹⁰ Aleš Gerloch, Jiří Hřebejk, Vladimír Zoubek, Ústavní systém České republiky, základy Českého ústavního práva. 3.aktualizované vydání, PROSPEKTRUM, 1999. str. 54

2. Bikamerální struktura parlamentu a její význam

Lze konstatovat, že parlament je zákonodárný sbor volených či nevolených zástupců příslušné administrativní územní jednotky, ať už je to stát, svazek států, spolková země státu. Původní význam tohoto slova ve francouzštině je prostě mluvení, rozprávačka, rozhovor (*parler* je francouzsky mluvit).¹¹

Bikameralismus (z anglického slova bicameral – dvoukomorový) znamená v ústavním právu označení pro systém zákonodárné moci složené ze dvou částí – dvou komor Parlamentu.¹² „Bikameralismus neboli dvoukomorovost označuje typ parlamentu strukturovaného do dvou komor, dolní a horní. Obě komory se podílejí na výkonu funkcí parlamentu, zejména na zákonodárném procesu, jsou na sobě více či méně nezávislé a více či méně se od sebe odlišují. V odbornější rovině se jedná o částečný poměr speciality mezi teorií bikameralismu (nauka o specifické struktuře parlamentu, jejích důvodech a funkcích) a parlamentarismu (nauka o parlamentu a parlamentní formě vlády) a teorií.“¹³

Většina tzv. vyspělých zemí světa používá bikamerální parlamentní systém. Pokud se podíváme na všechny státy světa, je poněkud těžké přesně určit, zda je většina jednokomorových nebo dvoukomorových. V ústavních systémech evropských států se vyskytují jak jednokomorové, tak i dvoukomorové parlamenty. Ze sousedních států České republiky má jednokomorový parlament Slovenská republika (Národní rada SR) a Německo (Spolkový sněm), i když v omezeném rozsahu se na zákonodárství SRN podílí i Spolková rada, vytvořená delegacemi zemských vlád. Dvoukomorový parlament má Polsko (Sejm a Senát) a Rakousko (Národní rada a Spolková rada), založený na federativním principu. Dvoukomorový parlament, v němž druhá komora vzniká ze zástupců územních regionů, mají i některé unitární státy, např. Itálie, Francie, Španělsko. Z ostatních států Evropské unie má dvoukomorový parlament např. Velká Británie, Belgie, Irsko a Nizozemí a jednokomorový parlament např. Dánsko, Finsko, Lucembursko, Portugalsko, Řecko a Švédsko. Z ostatních významných států má dvoukomorový parlament např. Rusko, Švýcarsko, Japonsko, USA a

¹¹ Parlament. Wikipedia (online), poslední aktualizace 2.4.2012. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Parlament>

¹² Aleš Gerloch, Jiří Hřebejk, Vladimír Zoubek, Ústavní systém České republiky, základy Českého ústavního práva. 3. aktualizované vydání, PROSPEKTRUM, 1999. str. 145

¹³ Bikameralismus. Wikipedia (online), poslední aktualizace 3.4.2011. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Bikameralismus>

Kanada. Zajímavý jednokomorový parlament má Čína, protože je s téměř 3000 poslanci zřejmě nejpočetnější parlament na světě.¹⁴

Obecně lze konstatovat, že podle anglického a amerického vzoru byly s prosazováním se konstitucionalismu ve světě konstruovány většinou dvoukomorové parlamenty s velkou první volenou komorou a menší druhou komorou, jejíž členové byli buď voleni nebo jmenováni a často reprezentovali určité území v rámci daného státu. Jako další ústavní trend byl po 2. Světové válce zaznamenán v nefederálních státech vznik jednokomorových parlamentů.

Je pravdou, že se v jednotlivých zemích výrazně liší velikost parlamentu, způsob voleb či jmenování jeho členů a hlavně funkce jednotlivých komor. Příčiny vzniku dvou komor jsou tedy různé, ale obecný důvod je jakési rozšíření dělby moci. Teoreticky je dvoukomorový systém vysvětlován jako uplatnění principu „brzd a rovnováh“ (checks and balances) k zamezování ukvapeného a tvrdého zákonodárství, může vyjadřovat i určitou pluralitu uvnitř zákonodárné moci. Jde také o možnost odstranění některých případných chyb a omylů, které vycházejí z podstaty lidské činnosti. Selháním se zabránit nedá, ale jejich následky se mohou minimalizovat. Jednotlivé komory je možné konstruovat jako partnery nebo jako konkurenty stanovením odlišných (alespoň zčásti) pravomocí.¹⁵

V současných jednokomorových i dvoukomorových parlamentech je vznik jediné nebo jedné (většinou dolní) komory výsledkem realizace všeobecného a rovného volebního práva, kdy vznikne sbor, reprezentující celostátně voliče podle jejich, ve volbách vyjádřených, politických názorů a sympatií. Zatímco na funkci a významu „dolní parlamentní komory“ („sněmovny poslanců“) se dá nalézt základní shoda prakticky ve všech demokratických státech, o „horních komorách“ takto soudit nemůžeme. Mezi hlavní úkoly volených poslanců v dolní komoře je projednávání a přijímání zákonů, zatímco v případě členů horní komory můžeme pozorovat různé funkce v různých zemích. Lze zjednodušeně konstatovat, že horní komory mají většinou (kromě jiného) jakousi kontrolní funkci a mohou vykazovat jiné zájmy než standardní politické strany, které jsou voleny občany.

¹⁴ Aleš Gerloch, Jiří Hřebejk, Vladimír Zoubek, Ústavní systém České republiky, základy Českého ústavního práva. 3.aktualizované vydání, PROSPEKTRUM, 1999. str. 145

¹⁵ Aleš Gerloch, Jiří Hřebejk, Vladimír Zoubek, Ústavní systém České republiky, základy Českého ústavního práva. 3.aktualizované vydání, PROSPEKTRUM, 1999. str. 146

Dále je možné obecně konstatovat, že druhá (horní) komora může být konstruována:

- (i) jako výsledek realizace všeobecného a rovného volebního práva (z hlediska celostátního), většinou však za využití odlišných kritérií, aby druhou komorou nevznikl pouze zrcadlový (názorově shodný) sbor komory první, ale aby druhá komora „reprezentovala někoho jiného“ (jiný volební systém, jiné pasivní volební právo, jiná délka volebního období, jiný způsob obměny členů komory);
- (ii) Jako vyjádření územního členění státu při zachování všeobecného volebního práva, ale bez nutnosti zachování rovného volebního práva, kdy určité teritorium volí (vysílá) do druhé komory své zástupce. Počet těchto zástupců může být stejný bez ohledu na velikost nebo počet obyvatel daného teritoria (nerovné volební právo), nebo může jít o takový počet zástupců, který odpovídá jeho velikosti, resp. počtu obyvatel z hlediska celostátního podílu. V tomto modelu se dá rozlišit:
 - a) federální princip - ve druhé komoře jsou zastoupeny subjekty federace, popř. autonomie v zásadě stejným počtem reprezentantů bez ohledu na velikost a počet obyvatel,
 - b) administrativní princip – druhá komora je složena ze zástupců administrativních jednotek (krajů, provincií atd.) při stejném počtu jejich zástupců za administrativní jednotku (quasifederální princip).
- (iii) bez využití všeobecného volebního práva, kdy člen horní sněmovny je jmenován, nebo jeho členství vzniklo dědičným nárokem, popř. je volen z různých veřejných organizací.¹⁶

Je zřejmé, že o dvoukomorovém systému můžeme hovořit jen při splnění určitých předpokladů – tedy existence dvou na sobě nezávislých komor s různým způsobem voleb či jmenování. Do tohoto systému nelze zařadit např. Norsko, kde sice jsou jakoby dvě komory (Lagthing - jedna čtvrtina - a Odelsting - tři čtvrtiny z celkového počtu poslanců), ale jde vlastně o jednu komoru rozdělenou na dvě části po jedné volbě.

¹⁶ Aleš Gerloch, Jiří Hřebejk, Vladimír Zoubek, Ústavní systém České republiky, základy Českého ústavního práva. 3.aktualizované vydání, PROSPEKTRUM, 1999. str. 146 -147

„Prof. Jan Filip spojuje dvoukomorový parlament převážně s federativními státy, v nichž se setkáváme s tzv. federální komorou, jež je prostředkem zastoupení členských států federace. Unitárním státům byl vzorem anglický parlament. V těchto státech má „dvoukomorovost zpravidla za účel rozdělení moci v rámci parlamentu, zajištění vzájemné kontroly činnosti mezi oběma komorami.“¹⁷

3. Bikameralismus ve struktuře Parlamentu České republiky

V České republice je jediný zákonodárny sbor, dvoukomorový Parlament.¹⁸ Podle ustanovení Čl. 15 odst. 2 Ústavy je Parlament tvořen dvěma komorami, a to Poslaneckou sněmovnou a Senátem. Dvoukomorovost Parlamentu České republiky není totožná s dvoukomorovostí bývalého Federálního shromáždění let 1969-1992, kdy šlo o federativní princip, v němž jedna sněmovna – Sněmovna lidu – představovala rovné volební právo a druhá sněmovna – Sněmovna národů – rovné státoprávní postavení České i Slovenské republiky ve federaci. Dvoukomorovost Parlamentu České republiky vychází z obdobných ideí, jako vycházela dvoukomorovost československého parlamentu v 1. Republice, v letech 1920-1938.¹⁹

Každá z komor – Poslanecká sněmovna i Senát má v zákonodárném procesu jinou roli a odlišnou váhu. Rozdíly v jejich postavení jsou vyjádřeny v ustanoveních hlavy druhé Ústavy, tato ustanovení jsou pak bezprostředně rozváděna dalšími ucelenými prováděcími zákony, které jsou nezbytné pro řádné fungování moci zákonodárné. Obecně lze konstatovat, že obě komory Parlamentu:

- (i) vznikají na základě odlišného volebního systému;
- (ii) mají různě dlouhé volební období;
- (iii) mají své místo v nejdůležitější činnosti Parlamentu – při přípravě zákonů;
- (iv) v praxi může nastat situace, kdy Poslanecká sněmovna nebude fakticky existovat, ale Senát zde bude vždy (je nerozpustitelný) – ve věcech, které nesnesou odkladu a

¹⁷ Kysela, J.: Senát Parlamentu České republiky v historickém a mezinárodním kontextu - Příspěvek ke studiu dvoukomorových soustav. Dostupné na stránkách Senátu P ČR www.senat.cz (Filip, J., Svatoň, J., Zimek, J.: Základy státovědy (2. vyd., Brno, 1997), str. 197 – 198.)

¹⁸ Václav Pavlíček, Jiří Hřebejk, Ústava a ústavní řád České republiky - komentář. Linde Praha a.s., 1998, str. 116

¹⁹ Aleš Gerloch, Jiří Hřebejk, Vladimír Zoubek, Ústavní systém České republiky, základy Českého ústavního práva. 3.aktualizované vydání, PROSPEKTRUM, 1999. str. 147

vyžadují přijetí zákona, má Senát pravomoc přijmout opatření se silou zákona (zákonné opatření Senátu).

Jak již bylo uvedeno výše, Parlament jako celek je tvořen dvěma komorami, které mají určité samostatné autonomní postavení. Poslanecká sněmovna především projednává všechny návrhy zákonů, jen jí je odpovědna vláda ze své činnosti, jen Poslanecká sněmovna může docílit demise vlády. Na druhou stranu jen Poslaneckou sněmovnu může prezident republiky v ústavě vymezených případech rozpustit. Senát má především kontrolní a stabilizující funkci, je limitován lhůtou a způsobem rozhodnutí při projednávání návrhu zákona, ale nemusí projednávat všechny návrhy zákonů. Na druhou stranu Senát nelze rozpustit a nahrazuje v některých funkcích poslaneckou sněmovnu v době, kdy je Poslanecká sněmovna rozpuštěna. Dle mého názoru je Senát konstruován jako určitá protiváha Poslanecké sněmovně, jako její určitá brzda, jako prvek vytvářející předpoklady kvalitnějšího legislativního procesu a jako prvek kontinuity Parlamentu pro případ, že by byla Poslanecká sněmovna rozpuštěna. Je ale zřejmé, že samotná existence Senátu v České republice je jak částí veřejnosti, tak částí politického spektra zpochybňována, což se projevuje i relativně nízkou účastí při volbách do Senátu. Jeho případné vypuštění z ústavního mechanismu České republiky, jež může být součástí úvah o revizi Ústavy České republiky, by si však vyžádalo zásahy do mnoha ustanovení Ústavy, zejména u těch ústavních procesů, kde Ústava se Senátem počítá.

3.1. Volby komor Parlamentu České republiky

Volby představují akt, při kterém volí právoplatní voliči své zástupce (reprezentanty) do určitých funkcí nebo orgánů.²⁰ Volby tak umožňují konkrétní utváření orgánů státu a to na základě vůle lidu. Volbami se tedy naplňuje Ústava v tom smyslu, že všechna moc vychází z lidu. Prostřednictvím voleb lid přenáší svou svrchovanost na zastupitelské orgány. Volby garantují základní demokratické principy: demokratickou kontrolu, všeobecnou účast, politickou rovnost a většinovou vládu.²¹ Volby do každé ze sněmoven (komor) Parlamentu České republiky vykazují některé principy shodné, jiné rozdílné. Společné principy volebního

²⁰ Roman David, Politologie – základy společenských věd. Nakladatelství FIN, Olomouc 1996, str. 303

²¹ Roman David, Politologie – základy společenských věd. Nakladatelství FIN, Olomouc 1996, str. 303

práva pro veškeré volby do zastupitelských sborů a orgánů samosprávy jsou stanoveny v čl. 21 odst. 3 Listiny základních práv a svobod.

Pro obě sněmovny je společné tajné hlasování. Volí se tajně, což zaručuje „nezávislé“ rozhodování voliče, na kterého nikdo nemůže činit jakýkoli nátlak. Volič si může svobodně vybrat mezi jednotlivými kandidáty, resp. kandidujícími stranami a hnutími. Při samotném aktu voleb je zajištěno soukromí pro vyplnění hlasovacího lístku – stát je povinen zabezpečit odpovídající podmínky. Nikdo nemá právo vědět, jak kdo konkrétně hlasoval.

Dále je společné všeobecné hlasovací právo, které spočívá v možnosti všech občanů daného státu volit bez ohledu na politické přesvědčení, víru, majetek, povolání, stav, věk, barvu pleti či jazyk. Toto všeobecné volební právo procházelo v historii postupným vývojem, rozhodně nebylo samozřejmostí a znamená, že z něj není vyloučena žádná vrstva, společenská či jiná skupina občanů. Ústava a volební zákony stanoví obecné zásady a dále podmínky uskutečňování takového principu u jednotlivců – dosažení stanoveného věku, způsobilost k právním úkonům a ochranu zdraví lidu, které nejsou v rozporu s principem všeobecnosti volebního práva. Princip všeobecnosti volebního práva vyplývá z přirozenoprávního pojetí lidských práv.²²

Společný je i princip rovného volebního práva. Rovné volební právo znamená stejnou váhu každého hlasu. Žádný volič není nijak privilegován, nemá „silnější hlas“. Všichni voliči ve výkonu volebního práva jsou si rovni. Znamená to, že na jeden mandát připadá i přibližně stejný počet hlasů.

Přímým volebním právem se rozumí to, že volič volí sám přímo svého zástupce v Parlamentu, ne nějakého zprostředkovatele či volitele, který by dále volil členy Parlamentu. Volič odevzdá hlas bezprostředně určitému kandidátu nebo skupině kandidátů, např. politické straně.

Jak již bylo v této práci uvedeno, právo hlasování ve volbách (aktivní volební právo) je omezeno na základě práva – voleb se může účastnit jen občan České republiky starší 18ti let. Existují další eventuální „překážky ve výkonu volebního práva, kterými jsou zákonem

²² Václav Pavlíček, Jiří Hřebejk, Ústava a ústavní řád České republiky - komentář. Linde Praha a.s., 1998, str. 125

stanovené omezení osobní svobody z důvodu ochrany zdraví lidu a zbavení způsobilosti k právním úkonům.²³

Pasivní volební právo (právo být volen) se odvozuje od práva volit. Právo být volen do Poslanecké sněmovny přísluší každému občanu České republiky, který má aktivní volební právo a dosáhl dolní hranici, která je stanovena k volitelnosti, tedy věk 21 let. Pasivní volební právo do Senátu je stanoveno podle týchž principů jako do Poslanecké sněmovny, dolní věková hranice volitelnosti je stanovena na 40 let. Ústava zakotvuje neslučitelnost (inkompatibilitu) s funkcí poslance a senátora, kdy jedna a tatáž fyzická osoba, která je poslancem nebo senátorem, nemůže zároveň vykonávat úřad prezidenta republiky a soudce a další funkce, které stanoví zákon. Nikdo nemůže rovněž být současně členem obou komor Parlamentu.²⁴

3.1.1 Volební systém

Volební systém představuje ústavou či zákonem stanovený způsob voleb do zastupitelských sborů.²⁵ Volební systém je konkrétní způsob, jakým se ve volbách určuje obsazení jednotlivých funkcí, jež jsou voleny, na základě hlasů voličů. Zahrnuje jednak samotný způsob jakým volič volí (smí volit), jednak způsob přidělování volených funkcí kandidátům na základě voliči přidělených hlasů. V dnešních demokraciích jsou dnes vedle tradičních většinových (majoritních) systémů a novějších poměrných (proporčních) systémů rozšířeny systémy smíšené.²⁶

Při volbách do Poslanecké sněmovny předepisuje Ústava uplatnění zásady poměrného zastoupení, který spočívá v tom, že strany získávají takový počet křesel v Poslanecké sněmovně, jaký je poměr počtu hlasů získaných pro jednotlivé strany od voličů. Ve složení poslanecké sněmovny se tedy odráží všechny hlasy voličů a žádný hlas „nepropadá“. Poměrný systém má zajistit co nejvěrnější rozdělení mandátů v Poslanecké sněmovně v závislosti na rozložení preferencí mezi voliči. Ve volebních systémech se uplatňuje řada

²³ zákon č. 247/1995 Sb., ze dne 27.9. 1995, o volbách do Parlamentu ČR, § 2

²⁴ Aleš Gerloch, Jiří Hřebejk, Vladimír Zoubek, Ústavní systém České republiky, základy Českého ústavního práva. 3.aktualizované vydání, PROSPEKTRUM, 1999. str. 150

²⁵ Roman David, Politologie – základy společenských věd. Nakladatelství FIN, Olomouc 1996, str. 303

²⁶ Volební systém. Wikipedia (online), poslední aktualizace 19.11.2011. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Volebnisystem>

způsobů voleb na principu poměrného zastoupení. Tradičně se rozeznává zejména soustava vázaných listin a soustava volných listin. V prvním případě volič nemůže na kandidátní listině nic měnit a o zvolení rozhoduje číselné pořadí na kandidátce, v druhém případě může na kandidátních listinách změny provádět.

Zásada poměrného zastoupení se vyvinula z požadavku ochrany menšin, jež by zajistila, aby v zákonodárném sboru byla zastoupena nikoliv jen většina ve volebním obvodu, ale i relevantní menšina.²⁷ Podstata principu poměrného zastoupení spočívá tedy v ochraně menšin – politických, národnostních, sociálních či jiných. Zákon, který stanoví volební systém pro volby do Poslanecké sněmovny je vázán tím, aby obsahoval zásadu poměrného zastoupení menšin.

Lze konstatovat, že volební systém poměrný (proporční) je na rozdíl od většinového více demokratický. Procento odevzdaných hlasů v něm odpovídá procentu reprezentantů, což umožňuje i zastoupení menších stran. Vláda vzešlá z tohoto systému je méně stabilní, protože se skládá z více politických stran, které se nemusejí v některých zásadních věcech shodnout. Aby však nedošlo k úplnému rozdrobení politického spektra, zavedly některé země drobnou modifikaci tohoto systému. Pro politické strany je stanovena podmínka pro vstup stran do parlamentu: musí získat minimálně 5% hlasů. Hlasy stran, které se do parlamentu nedostaly, jsou ve druhém skrutiniu (ve druhém sčítání) opět proporčním způsobem rozdělovány mezi ostatní.²⁸

Ústava stanoví pro volby do každé z obou komor odlišné zásady volebního systému, čímž je zároveň vyloučeno, aby v kterékoliv z nich byl použit systém kombinovaný.

Volby do Senátu se konají podle zásady většinového systému, který spočívá v tom, že ve volebním obvodu je automaticky zvolen ten kandidát, který získá nadpoloviční většinu hlasů. Pokud se tak nestalo v prvním kole, pokračuje se ve druhém kole a v tom případě se rozhoduje již prostou většinou hlasů mezi dvěma nejúspěšnějšími kandidáty z prvního kola. Z jednoho volebního obvodu tedy vzejde jen jeden vítěz, který obdrží mandát. Většinový systém je založen na principu „vítěz bere všechno“. Významným rysem většinového systému je ten, že

²⁷ Václav Pavlíček, Jiří Hřebejk, Ústava a ústavní řád České republiky - komentář. Linde Praha a.s., 1998, str. 126

²⁸ Roman David, Politologie – základy společenských věd. Nakladatelství FIN, Olomouc 1996, str. 306

výsledky hlasování nejsou odrazem proporčního zastoupení. V důsledku toho, že mandát získá jen jeden kandidát, jsou hlasy ostatním kandidátům považovány za ztracené.

Volba se uskutečňuje zpravidla v jednomandátových obvodech: každý obvod má svého jednoho zástupce a počet obvodů je určen počtem křesel v parlamentu. Většinový systém existuje ve dvou základních modifikacích: jednokolový a dvoukolový. U jednokolového systému zvítězí v daném obvodě kandidát, který získá nejvíce hlasů, ve dvoukolovém systému vítězí uchazeč, který získá více než 50% hlasů (třeba již v prvním kole). Jestliže v prvním kole nezíská nikdo nad 50 % odevzdaných hlasů, koná se kolo druhé, do kterého postupují první dva neúspěšnější uchazeči z prvního kola.²⁹

3.1.2 Volby do Poslanecké sněmovny

Volby do Poslanecké sněmovny podrobněji upravuje zákon o volbách do Parlamentu České republiky č. 247/1995 Sb., základní východiska demokratických voleb jsou dány Ústavou. Poslanecká sněmovna má 200 poslanců, kteří jsou zvoleni na dobu čtyř let, ale tato doba může být zkrácena, pokud je Poslanecká sněmovna rozpuštěna (nemůže však být zákonem prodloužena). Volby do Poslanecké sněmovny se konají tajným hlasováním na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva, podle zásad poměrného zastoupení. Při volbách do Poslanecké sněmovny se volí všichni poslanci (integrální obnova) najednou, od voleb se počítá další volební období Poslanecké sněmovny. Právo volit má každý občan České republiky, který dosáhl v druhý den voleb věku 18 let (volební právo aktivní) a poslancem Poslanecké sněmovny může být zvolen každý volič, který alespoň ve druhý den voleb dosáhl věku nejméně 21 let a není u něho ve dnech voleb překážka ve výkonu volebního práva (volební právo pasivní).“

V čl. 16 odst. 1 Ústavy se stanoví volební období Poslanecké sněmovny, nikoliv délka mandátu jednotlivého poslance. Zanikne-li mandát poslance z některého důvodu uvedeného v čl. 25 písm. a), c), d), f), nebo z důvodu smrti poslance, nastupuje náhradník (s výjimkou případů uvedených v § 54 odst. 2,3,5, zák.č.247/1995 Sb., o volbách do Parlamentu České republiky, v platném znění). Volební období poslance, jehož mandát takto zanikl a volební

²⁹ Roman David, Politologie – základy společenských věd. Nakladatelství FIN, Olomouc 1996, str. 305

období poslance, který nastoupil jako náhradník, je ve skutečnosti kratší, než je stanovené volební období Poslanecké sněmovny.³⁰

Na rozdíl od voleb do Senátu není dopředu znám přesný počet mandátů v jednotlivých obvodech. Počet mandátů se vypočítává až po skončení voleb podle jednotlivých počtů odevzdaných hlasů. Kandidující strany, které ve volbách nezískali alespoň 5% z celkového počtu odevzdaných hlasů se vyřadí. Totéž platí o volební koalici 2 stran v případě zisku méně než 10% hlasů; koalici 3 stran při méně než 15% hlasů a koalici 4 stran s méně než 20% hlasů. Konkrétní mandáty jsou stranám přidělovány na základě tzv. d'Hondtovy metody. Tato přepočítávací metoda je v současnosti v praxi nejpoužívanější a má řadu modifikací. V ČR se používá od roku 1990 k výpočtu rozdělení mandátů v obecních zastupitelstvech, od roku 2000 ve volbách do zastupitelstev krajů, od roku 2002 ve volbách do Poslanecké sněmovny a od roku 2004 ve volbách do Evropského parlamentu. d'Hondtova metoda rozděluje všechny disponibilní mandáty v jednom skrutiniu. Podstata metody spočívá v tom, že se počet hlasů pro každou stranu jednotlivě dělí postupně čísly ze stanovené číselné řady (tzv. „volební dělitel“), počet vypočtených podílů je limitován počtem kandidátů této strany. Tyto podíly se posléze seřadí od nejvyššího k nejnižšímu a vznikne tak řada tolika podílů, kolik se v daném volebním obvodu rozděluje mandátů. Mandáty se přidělí stranám v pořadí, v jakém jsou seřazeny hodnoty „jejich“ vypočtených podílů hlasů.³¹

3.1.3 Volby do Senátu

Senát je složen z 81 senátorů, kteří jsou zvoleni tajným hlasováním na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva, podle zásad většinového systému na dobu šesti let s tím, že se každé dva roky volí třetina senátorů, tedy 27 (obnova parciální). Počet členů Senátu je stanoven tak, aby byl dělitelný třemi, vzhledem k ustanovení, že se každé dva roky volí třetina senátorů. Volby do Senátu jsou provedeny až skončením druhého kola voleb, mandát senátora vzniká zvolením, a to buď v prvním nebo druhém kole voleb. Senátorem může být zvolen každý volič, který alespoň ve druhý den voleb dosáhl věku nejméně 40 let a není u něho ve dnech voleb překážka ve výkonu volebního práva.

³⁰ Václav Pavlíček, Jiří Hřebejk, Ústava a ústavní řád České republiky - komentář. Linde Praha a.s., 1998, str. 118

³¹ Metody pro přepočet hlasů na mandáty. Český statistický úřad (online), poslední aktualizace 24.1.2012. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/metody_pro_prepecet_hlasu_na_mandaty

Volby do Senátu probíhají v 81 obvodech, v každém obvodě může být zvolen jeden kandidát, který získá nadpoloviční většinu platných hlasů. V případě, že žádný kandidát nezíská nadpoloviční většinu, koná se 6. Den druhé kolo, do kterého postupují kandidáti na prvních dvou místech. Zvolen je ten, kdo získá více platných hlasů.³²

Zanikne-li v průběhu volebního období z jakéhokoliv důvodu mandát senátora, vyhlásí prezident republiky doplňovací volby v příslušném volebním obvodu, kde byl senátor zvolen, a stanoví den jejich konání tak, aby se konaly nejpozději 90 dnů poté, kdy zanikl mandát senátora. V doplňovacích volbách je senátor volen pouze na zbytek volebního období, které příslušelo původně volenému senátoru, jehož mandát zanikl.³³

3.2 Postavení Poslanecké sněmovny ČR

V této kapitole popisují organizaci, strukturu a úkoly Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR. Jejím hlavním úkolem je především projednávání všech návrhů zákonů. Dále se zabývá vztahem Poslanecké sněmovny a vlády, která je jí ve své činnosti odpovědná a vůči níž využívá Sněmovna svou kontrolní roli. Jen Poslanecká sněmovna může docílit demisi vlády. Na druhé straně jen Poslaneckou sněmovnu může prezident republiky v Ústavou vymezených případech rozpustit.

Dne 19. 4. 1995 byl Poslaneckou sněmovnou přijat zákon č. 90/1995 Sb., o jednacím řádu Poslanecké sněmovny, který upravuje zásady jednání Poslanecké sněmovny, jejich funkcionářů, zásady jednání společné schůze komor parlamentu, styky sněmovny navenek, postavení poslanců, orgánů a funkcionářů sněmovny. V rámci tohoto jednacího řádu Sněmovna upravuje usnesením své vnitřní poměry a podrobnější pravidla jednání Sněmovny a jejích orgánů.³⁴

Zasedání Poslanecké sněmovny svolává prezident republiky do třiceti dnů po dni voleb. Pokud tak neučiní prezident republiky, sejde se Poslanecká sněmovna třicátý den po dni voleb

³² Roman David, Politologie – základy společenských věd. Nakladatelství FIN, Olomouc 1996, str. 309

³³ Václav Pavlíček, Jiří Hřebejk, Ústava a ústavní řád České republiky - komentář. Linde Praha a.s., 1998, str. 119

³⁴ Aleš Gerloch, Jiří Hřebejk, Vladimír Zoubek, Ústavní systém České republiky, základy Českého ústavního práva. 3.aktualizované vydání, PROSPEKTRUM, 1999. str. 151

sama. Zasedání označuje celkovou činnost sněmovny mezi volbami, v jejímž rámci se konají jednotlivé schůze dolní komory a je stálé. Zasedání Poslanecké sněmovny může být jejím usnesením přerušeno. Celková doba, po kterou může být zasedání přerušeno, nesmí překročit 120 dnů v roce. Pokud by bylo zasedání přerušeno po dobu delší, než je přípustné, mohl by prezident republiky v souladu s ustanovením čl. 35 odst. 1 písm. c) Ústavy Poslaneckou sněmovnu rozpustit. Zasedání sněmovny končí uplynutím jejího volebního období nebo jejím rozpuštěním.³⁵ Schůze Poslanecké sněmovny se konají v době zasedání Poslanecké sněmovny. V novém složení se poslanci mohou sejít nejdříve den poté, kdy skončí volební období současné Poslanecké sněmovny. Až po skončení ustavující schůze Poslanecké sněmovny podá demisi dosavadní vláda.

Jednotlivé schůze Poslanecké sněmovny svolává její předseda ze zákona, na základě usnesení Poslanecké sněmovny, nebo i na základě žádosti pětiny všech poslanců. V době přerušení schůze může předseda Poslanecké sněmovny svolat schůzi také na základě žádosti prezidenta republiky nebo vlády.

Schůze se může účastnit prezident republiky, členové vlády, vedoucí Kanceláře a jím určení zaměstnanci Kanceláře sněmovny a další osoby, pokud s tím projeví Poslanecká sněmovna souhlas. Pokud se tak Poslanecká sněmovna usnese, je člen vlády povinen dostavit se osobně na jednání. Kromě těchto osob mohou být přítomni také novináři a veřejnost, ale jen do naplnění počtu míst pro ně určených. K tomu je třeba dodat, že schůze Poslanecké sněmovny je veřejná. Veřejnost schůzí představuje kontrolu Parlamentu. Veřejnost může být vyloučena jen za podmínek stanovených zákonem, ale projednání návrhu státního rozpočtu a státního závěrečného účtu se děje vždy veřejně.

Hlasování

Jednací řád Poslanecké sněmovny rovněž upravuje v ustanovení § 50 – 68 předmět jednání a schůze sněmovny a v části osmé hlasování ve sněmovně a jejích orgánech. Pro schválení různých návrhů je třeba dosáhnout různé většiny v souladu s Ústavou.

³⁵ Aleš Gerloch, Jiří Hřebejk, Vladimír Zoubek, Ústavní systém České republiky, základy Českého ústavního práva. 3.aktualizované vydání, PROSPEKTRUM, 1999. str. 152

Poslanecká sněmovna je způsobilá se usnášet za přítomnosti alespoň jedné třetiny všech poslanců a k platnému usnesení je třeba souhlasu nadpoloviční většiny přítomných poslanců. Souhlas nadpoloviční většiny přítomných (nejméně 34 poslanců) tedy postačuje k platnosti běžných procedurálních usnesení Poslanecké sněmovny, k usnesení o vyslovení důvěry vládě a k platnosti „běžných“ zákonů. Mimoto Ústava dále upravuje kvorum poslanců, které je zapotřebí ke schvalování dalších usnesení:

- 1) souhlasu třípětinové většiny všech poslanců, tj. nejméně 120, je třeba k přijetí:
 - A) ústavního zákona;
 - B) souhlasu k ratifikaci mezinárodní smlouvy uvedené v čl. 10a odst. 1 Ústavy.
- 2) souhlasu nadpoloviční většiny všech poslanců, tj. nejméně 101, je třeba k přijetí:
 - A) usnesení o vyhlášení stavu ohrožení státu nebo válečného stavu;
 - B) usnesení o souhlasu s vysláním ozbrojených sil České republiky mimo území České republiky nebo s pobytem ozbrojených sil jiných států na území České republiky;
 - C) usnesení o účasti České republiky v obranných systémech mezinárodní organizace, již je Česká republika členem; a

souhlasu nadpoloviční většiny všech poslanců, tj. nejméně 101, je dále třeba při hlasování Poslanecké sněmovny:

 - D) o návrhu zákona zamítnutého Senátem;
 - E) o zákonu vráceném prezidentem republiky;
 - F) o vyslovení nedůvěry vládě.

Hlasuje se veřejně (pomocí hlasovacího zařízení, zdvižením ruky nebo podle jmen) nebo tajně (hlasovacími lístky), způsob hlasování, není-li určen zákonem, navrhnou předsedající. O zákonech lze hlasovat jen veřejně. U veřejného hlasování, které se zpravidla provádí hlasovacím zařízením, předpokládá zákon i hlasování podle jmen. „Tato forma veřejného hlasování se užije vždy při hlasování o žádosti vlády o vyslovení důvěry nebo o návrhu na vyslovení nedůvěry vládě.“³⁶

³⁶ zákon č. 90/1995 Sb., ze dne 19.4. 1995, o jednacím řádu Poslanecké sněmovny, § 85 odst. 1

Vztah Sněmovny a vlády

„Vláda jako vrcholný orgán výkonné moci je sborem, kolektivním exekutivním orgánem, který reprezentuje předseda vlády. Zásadní ústavní vztah vlády k Poslanecké sněmovně je vztah ústavní odpovědnosti. Důsledkem odpovědnosti vlády Poslanecké sněmovně je demise vlády. Vláda podá demisi vždy po ustavující schůzi nově zvolené Poslanecké sněmovny (čl. 73 odst. 2 Ústavy).“³⁷ Poté, co dosavadní vláda podá demisi, jmenuje prezident republiky předsedu vlády a na jeho návrh jmenuje ostatní členy vlády. Nově ustavená vláda je povinna do třiceti dnů od svého jmenování předstoupit před Poslaneckou sněmovnu a požádat ji o vyslovení důvěry.³⁸ Neboť v parlamentní formě vlády nelegitimizuje vládu to, že je jmenována hlavou státu (jmenování vlády hlavou státu je pravomoc víceméně formální), ale to, že získá důvěru Poslanecké sněmovny, obecně řečeno to, že je podporována většinou řádně zvolené dolní komory parlamentu.³⁹

Pokud by Sněmovna nevyslovila důvěru vládě jmenované prezidentem republiky, opakuje se znovu celý proces. V praxi to znamená, že taková vláda je povinna podat demisi, prezident je povinen demisi přijmout a pověřit tuto vládu prozatímním výkonem funkce. Pověření vlády prozatímním výkonem funkce je akt nezbytný, neboť Ústava nestanovuje dobu, dokdy je prezident povinen jmenovat novou vládu. Zde záleží na politických jednáních mezi prezidentem a předsedy jednotlivých politických stran a zejména na jednání mezi politickými stranami zastoupenými ve Sněmovně navzájem a jejich schopností dosáhnout určitého konsenzu. Konsenzu, který je nezbytný k vyslovení důvěry vládě v Poslanecké sněmovně.

Pokud by Sněmovna nevyslovila důvěru ani vládě jmenované prezidentem republiky podruhé, stanoví Ústava, že v dalším pokusu jmenuje prezident předsedu vlády na návrh předsedy Sněmovny. V případě, že by nezískala důvěru Sněmovny ani nově jmenovaná vláda, jejíž předseda byl prezidentem republiky jmenován na návrh předsedy Poslanecké sněmovny, může prezident republiky rozpustit Poslaneckou sněmovnu. Poslaneckou sněmovnu nelze rozpustit tři měsíce před skončením jejího volebního období.

³⁷ Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky [online]. Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna, [cit. 2. listopad 2007]. Dostupné na WWW: <<http://www.psp.cz/docs/status.html>>

³⁸ zákon č. 1/1993 Sb. ze dne 16. prosince 1992, Ústava České republiky, čl. 68 odst. 3

³⁹ SYLLOVÁ, Jindřiška; KOLÁŘ, Petr. Studie Parlamentního institutu č. 1.174, K ústavní úpravě jmenování vlády, červenec 2006, 13 s. [cit. 30. října 2007]. Dostupné na WWW: <<http://www.psp.cz/kps/pi/PRACE/pi-1-174.pdf>>

Další ze zatěžkavacích zkoušek každé vlády a potažmo i Sněmovny, je každoroční schvalování zákona o státním rozpočtu na další období, jehož neschválení ve Sněmovně může vyvolat vážné politické problémy. Vláda je povinna předložit návrh zákona o státním rozpočtu předsedovi Sněmovny nejpozději tři měsíce před začátkem rozpočtového roku, tedy již v měsíci září. Při schvalování státního rozpočtu totiž platí zásada, podle níž má být rozpočet schválen ještě před začátkem roku pro který má platit. Je to z důvodu, že „pokud by se hospodařilo podle neschváleného vládního návrhu, mohla by vláda tímto způsobem nakonec prosadit své finanční záměry i přes odpor Sněmovny, samozřejmě za předpokladu, že by nebyla svržena cestou vyslovení nedůvěry.“⁴⁰ Někdy se spojují pojmy státní rozpočet a zákon o státním rozpočtu. Ve skutečnosti je však zákon o státním rozpočtu jen součástí státního rozpočtu, neboť: „Státní rozpočet jako souhrn finančních dokumentů zahrnuje zákon o státním rozpočtu, rozpis ukazatelů státního rozpočtu, podrobné rozpočty organizačních složek státu a změny těchto dokumentů.“⁴¹ Je nutno dodat, že součástí zákona o státním rozpočtu nemohou být změny, doplnění nebo zrušení jiných zákonů.⁴² Je to z toho důvodu, že zákon o státním rozpočtu je přijat pouze usnesením Poslanecké sněmovny. Tímto způsobem by mohl být ze zákonodárného procesu vyřazen Senát, což by bylo v rozporu s Ústavou. To, že jde o velmi důležité hlasování potvrzuje i fakt, že tento zákon se stává zákonem, s nímž je někdy spojováno též hlasování o důvěře vlády. Stejně tak, jako vláda může předložit Poslanecké sněmovně žádost o vyslovení důvěry, může Poslanecká sněmovna vyslovit vládě nedůvěru, a to na základě písemného návrhu nejméně padesáti poslanců. K přijetí návrhu je třeba souhlasu nadpoloviční většiny všech poslanců. Vláda podá demisi, jestliže Poslanecká sněmovna zamítla její žádost o vyslovení důvěry nebo jestliže jí vyslovila nedůvěru.

Mezi další povinnosti vlády ve vztahu k Poslanecké sněmovně patří:

- Vláda pravidelně a předem informuje Parlament o otázkách souvisejících se závazky vyplývajícími z členství České republiky v mezinárodní organizaci nebo instituci uvedené v čl. 10a. Ústavy.
- Vláda (i další instituce, viz dále) předkládá Poslanecké sněmovně návrhy zákonů.
- Vláda je povinna neprodleně informovat Sněmovnu (a i Senát) o svém rozhodnutí vyslat ozbrojené síly České republiky mimo území České republiky a o schválení

⁴⁰ FILIP, Jan. Ústavní právo České republiky. 4. vyd. Masarykova univerzita a nakladatelství Doplněk, 2003. str. 178

⁴¹ FILIP, Jan. Ústavní právo České republiky. 4. vyd. Masarykova univerzita a nakladatelství Doplněk, 2003. str. 176

⁴² zákon č. 90/1995 Sb., ze dne 19.4. 1995, o jednacím řádu Poslanecké sněmovny, § 101 odst. 3

pobytu ozbrojených sil jiných států na území České republiky. Stejně tak o schválení průjezdu ozbrojených sil jiných států přes území České republiky, nebo o jejich přeletu nad územím České republiky a také o účasti ozbrojených sil České republiky na vojenských cvičeních mimo území České republiky a o účasti ozbrojených sil jiných států na vojenských cvičeních na území České republiky.

Orgány Poslanecké sněmovny

Poslanecká sněmovna si ke své činnosti může zřizovat orgány, mezi něž patří komise, výbory, delegace anebo pracovní skupiny. Každý orgán má svou důležitou funkci v činnosti Poslanecké sněmovny. Poslanec nebo senátor, který je členem vlády, nesmí být volen do jakéhokoliv orgánu Parlamentu.⁴³

Podle platného zákona o jednacím řádu Poslanecké sněmovny jsou jejími orgány:

- (i) výbory Sněmovny, kterými ze zákona jsou:
 - mandátový a imunitní výbor;
 - petiční výbor;
 - rozpočtový výbor;
 - organizační výbor;
 - další výbory, usnese-li se tak Sněmovna.
- (ii) komise Sněmovny;
- (iii) vyšetřovací komise.

Zvláštní mezi orgány Poslanecké sněmovny je vyšetřovací komise, kterou zřídí Poslanecká sněmovna na návrh alespoň pětiny poslanců.

3.3 Postavení Senátu Parlamentu ČR

Jak již bylo v této práci uvedeno, Senát je druhou (horní) komorou Parlamentu ČR. Vykonává kontrolní a stabilizující roli. Je limitován lhůtou a způsobem rozhodnutí při projednávání návrhu zákona. Nemusí projednávat všechny návrhy zákonů a nelze jej rozpustit.

⁴³ Václav Pavlíček, Jiří Hřebejk, Ústava a ústavní řád České republiky - komentář. Linde Praha a.s., 1998, str. 156

Zasedání Senátu jsou stálá, ale mohou být přerušena usnesením Senátu, a to až na dobu 120 dní v roce. Nelze jej ale přerušit v době, kdy je rozpuštěna Poslanecká sněmovna. V době přerušení zasedání může předseda Senátu svolat Senát ke schůzi, čímž je zasedání obnoveno. Učiní tak vždy, požádá-li jej o to prezident republiky, vláda nebo nejméně jedna pětina všech senátorů. Zasedání se člení na postupně číslovaná po sobě jdoucí funkční období v závislosti na pravidelných volbách do Senátu. Nové funkční období začíná vždy zahájením první schůze Senátu poté, co byla nově zvoleným senátorům vydána osvědčení o zvolení, tím zároveň končí předchozí funkční období.

Jednání v Senátu

Bod jednání zařazený na pořad schůze Senátu uvede zpravidla navrhovatel s tím, že za Poslaneckou sněmovnu, vládu a zastupitelstvo vyššího územního samosprávného celku mohou jednat jen jejich členové. Jde-li o návrh skupiny senátorů, odůvodní tento návrh senátor, který je jejím členem a kterého tím tato skupina pověří. Po navrhovateli vystoupí zpravodaj, který informuje o obsahu projednávané věci a výsledcích jednání výboru. Po vystoupení zpravodaje zahájí předsedající rozpravu. Senátor může v rozpravě podávat k projednávané věci návrhy. Z návrhů má být zřejmé, na čem se má Senát usnést. Po ukončení rozpravy udělí předsedající závěrečné slovo navrhovateli a zpravodaji. Prezidentu republiky, členovi vlády, předsedovi a místopředsedovi Senátu a předsedovi senátorského klubu se udělí slovo, kdykoli o to požádají.

Hlasování v Senátu

Hlasování v Senátu je veřejné nebo tajné. Veřejně se hlasuje zdvižením ruky nebo podle jmen. Podle jmen se hlasuje, usnese-li se na tom Senát, nebo v případě neveřejného jednání Senátu o návrhu na podání ústavní žaloby proti prezidentu republiky a o návrhu na její odvolání.

Senát je způsobilý se usnášet za přítomnosti alespoň jedné třetiny všech senátorů, tj. minimálně 27. K platnému usnesení Senátu je třeba souhlasu nadpoloviční většiny přítomných senátorů, tj. minimálně 14.

Ústava stanoví kvalifikované kvorum v těchto případech:

- 1) souhlasu třípětinové většiny přítomných senátorů, tj. nejméně 17, je třeba k přijetí:

- A) ústavního zákona;
- B) souhlasu k ratifikaci mezinárodní smlouvy uvedené v čl. 10a odst. 1 Ústavy.

2) Souhlasu nadpoloviční většiny všech senátorů, tj. nejméně 41, je třeba k přijetí:

- A) usnesení o vyhlášení stavu ohrožení státu nebo válečného stavu;
- B) usnesení o souhlasu s vysláním ozbrojených sil České republiky mimo území České republiky nebo s pobytem ozbrojených sil jiných států na území České republiky;
- C) usnesení o účasti České republiky v obranných systémech mezinárodní organizace, jíž je Česká republika členem.

Orgány Senátu

Senát zřizuje orgány podobně jako Poslanecká sněmovna. Stejně tak zřizuje své výbory, které plní povinnosti dle svého zaměření. Podobně jako v Poslanecké sněmovně jsou zřizovány i komise a ze senátorů jsou také vybíráni zástupci do delegací Parlamentu ČR. Senát ale nemůže zřizovat vyšetřovací komisi, protože nemá ústavně konstruován vztah k vládě (senátoři neinterpelují členy vlády, nemohou vládě vyslovit důvěru nebo nedůvěru).⁴⁴

4 Legislativní proces a vztahy obou komor Parlamentu České republiky

Racionální fungování práva tvořeného normativními akty vyžaduje, aby normotvorný proces byl regulován pravidly zakotvenými v právních normách.⁴⁵ Legislativní proces (od latinského *lex, legis* – zákon) je Ústavou a zákony stanovený proces tvorby zákonů (a v širším významu slova proces tvorby práva).⁴⁶ Základní pravidla jsou obsažena v Ústavě, další pak v jednacích řádech zákonodárných sborů.

Obecně je možné dovodit, že se legislativní proces skládá ze čtyř fází:

- 1) zákonodárná iniciativa;

⁴⁴ Aleš Gerloch, Jiří Hřebejk, Vladimír Zoubek, Ústavní systém České republiky, základy Českého ústavního práva. 3.aktualizované vydání, PROSPEKTRUM, 1999. str. 159

⁴⁵ Jiří Boguszak, Jiří Čapek, Vladimír Veverka, Základy teorie práva a právní filozofie. CODEX Praha 1996. str. 31

⁴⁶ Aleš Gerloch, Jiří Hřebejk, Vladimír Zoubek, Ústavní systém České republiky, základy Českého ústavního práva. 3.aktualizované vydání, PROSPEKTRUM, 1999. str. 165

- 2) projednávání návrhu zákona;
- 3) schválení zákona;
- 4) vyhlášení zákona.

Jedním z hlavních cílů této práce je popsat vztah mezi oběma komorami Parlamentu ČR. Zákonodárny proces je základní činností, při níž se tento vzájemný vztah projevuje. Ústava rozlišuje zákonodárny proces běžný, zvláštní, a proceduru vyslovování souhlasu s mezinárodními smlouvami.

Zákonodárna iniciativa představuje oprávnění podat návrh zákona a zároveň povinnost zákonodárného sboru se tímto návrhem zabývat, což znamená pokračovat v zákonodárném procesu projednáváním návrhu zákona. Návrh zákona se vždy podává Poslanecké sněmovně⁴⁷ a to platí i pro návrhy předkládané Senátem. Podle čl. 41 odst. 2 Ústavy návrh zákona může podat poslanec, skupina poslanců, Senát, vláda nebo zastupitelstvo vyššího územního samosprávného celku. V legislativní praxi se převážně uplatňuje zákonodárna iniciativa vlády, která disponuje odborným aparátem pro přípravu.⁴⁸

Právo Senátu podávat návrhy zákonů je ve srovnání s Poslaneckou sněmovnou podstatně omezeno. Senátoři sami, ať již jednotlivě či ve skupině, právo zákonodárny iniciativy nemají - ta náleží Senátu jen jako celku.⁴⁹ To znamená, že Senát se nejprve musí usnést na návrhu zákona, který hodlá předložit Poslanecké sněmovně a usnesený návrh jí podat k projednání. Senátní návrhy zákonů se v Senátu projednávají ve dvou čteních, jinak pro tato jednání platí obdobné ustanovení jako při jednání o návrzích zákonů. V Poslanecké sněmovně projde takový návrh trojím čtením a poté, vyslovila-li s ním Poslanecká sněmovna souhlas, ať již v podobě předložené Senátem či pozměněné, je postoupen Senátu, který tento návrh původně sám vypracoval.⁵⁰

K projednávání návrhů zákonů zavedl zákon o jednacím řádu Poslanecké sněmovny trojí čtení. Účelem prvního čtení je rozhodnout, zda je návrh zákona jako celek způsobilý k projednání. O návrhu zákona se koná obecná rozprava, po které se může Poslanecká

⁴⁷ zákon č. 1/1993 Sb. ze dne 16. prosince 1992, Ústava České republiky, čl. 41 odst. 1

⁴⁸ Jiří Boguszak, Jiří Čapek, Vladimír Veverka, Základy teorie práva a právní filozofie. CODEX Praha 1996. str. 51

⁴⁹ zákon č. 1/1993 Sb. ze dne 16. prosince 1992, Ústava České republiky, čl. 41 odst. 2

⁵⁰ zákon č. 1/1993 Sb. ze dne 16. prosince 1992, Ústava České republiky, čl. 45

sněmovna usnést, že návrh zákona vrátí navrhovateli k dopracování nebo že tento návrh zákona zamítá. Nerozhodne-li tak, přikáže Poslanecká sněmovna návrh zákona k projednání výboru, případně několika výborům, a to podle návrhu organizačního výboru nebo předsedy Poslanecké sněmovny.⁵¹

Druhé čtení návrhu zákona koná plenární zasedání všech poslanců. Uvede jej navrhovatel návrhu zákona, následně vystoupí zpravodaj výboru, který návrh zákona projednal. Po vystoupení zpravodaje se k návrhu zákona koná obecná rozprava, po které Poslanecká sněmovna může rozhodnout, že se návrh zákona vrátí výboru k novému projednání. Pokud není takto rozhodnuto, koná se k návrhu zákona podrobná rozprava, tedy rozprava nad jeho jednotlivými ustanoveními. Během podrobné rozpravy se předkládají k návrhu zákona pozměňovací, popřípadě jiné návrhy. I po podrobné rozpravě se může ještě Poslanecká sněmovna usnést, že vrátí návrh zákona výboru k novému projednání.

Třetí čtení návrhu zákona lze zahájit nejdříve za 72 hodin po doručení pozměňovacích, popřípadě jiných návrhů poslancům.⁵² Ve třetím čtení se opět koná rozprava, jejíž obsah je však zákonem omezen na:

- A) návrhy na opravu legislativně technických, gramatických, písemných a tiskových chyb,
- B) návrhy na úpravy, které logicky vyplývají z přednesených pozměňovacích návrhů,
- C) návrh na opakování druhého čtení.

Na závěr třetího čtení Poslanecká sněmovna nejdříve hlasuje o návrzích na zamítnutí návrhu zákona vznesených ve druhém čtení. Poté hlasuje o pozměňovacích, popřípadě jiných návrzích k návrhu zákona. Na závěr se Poslanecká sněmovna usnese, zda s návrhem zákona vyslovuje souhlas. Pokud je usnesení kladné, je návrh zákona přijat.

⁵¹ Aleš Gerloch, Jiří Hřebejk, Vladimír Zoubek, Ústavní systém České republiky, základy Českého ústavního práva. 3.aktualizované vydání, PROSPEKTRUM, 1999. str. 166

⁵² Aleš Gerloch, Jiří Hřebejk, Vladimír Zoubek, Ústavní systém České republiky, základy Českého ústavního práva. 3.aktualizované vydání, PROSPEKTRUM, 1999. str. 166

Trojí čtení návrhů zákonů je podle zákona č. 90/1995 Sb. pravidlem, které platí pro projednávání "obyčejných" i ústavních zákonů. Současně však tento zákon stanovil některé výjimky z tohoto pravidla a to:

- A) vláda s projednáváním návrhu zákona spojí žádost o vyslovení důvěry;
- B) projednávání návrhu zákona o státním rozpočtu;
- C) zákonodárny proces ve stavu legislativní nouze.;
- D) zákonodárny proces k provedení rozhodnutí Rady bezpečnosti OSN o akcích k zajištění mezinárodního míru a bezpečnosti;
- E) zákonodárny proces za stavu ohrožení státu nebo válečného stavu;
- F) jednání o mezinárodních smlouvách.

Považuji za důležité zdůraznit, že návrh zákona o státním rozpočtu a návrh státního závěrečného účtu je oprávněna podat jen vláda. Tyto návrhy pak projednává na veřejné schůzi a usnáší se o nich jen Poslanecká sněmovna.

Pokud Poslanecká sněmovna návrh zákona přijme, postoupí ho Senátu. Senát se k němu vyjádří do 30 dnů ode dne, kdy mu byl doručen. Senát v této lhůtě návrh zákona:

- A) schválí;
- B) vyjádří vůli se jím nezabývat;
- C) vrátí Poslanecké sněmovně s pozměňovacími návrhy;
- D) zamítne.

Existuje však ústavní pojistka proti nečinnosti Senátu - pokud se Senát nevyjádří ve lhůtě 30 dnů k návrhu zákona postoupeného Poslaneckou sněmovnou platí, že je návrh zákona přijat (výjimku tvoří tzv. obligatorní účast Senátu v legislativním procesu, tj. při přijímání zákonů uvedených v čl. 40 Ústavy a všech ústavních zákonů).⁵³ Návrh zákona postoupený Poslaneckou sněmovnou Senátu předseda Senátu neprodleně postoupí Organizačnímu výboru a rozešle jej všem senátorům a senátorským klubům. Organizační výbor nejdéle do 5 dnů od postoupení návrhu zákona Poslaneckou sněmovnou přikáže tento návrh výboru, popřípadě výborům, podle jejich zaměření. Jednání o návrhu zákona ve výboru se účastní jeho

⁵³ Aleš Gerloch, Jiří Hřebejk, Vladimír Zoubek, Ústavní systém České republiky, základy Českého ústavního práva. 3.aktualizované vydání, PROSPEKTRUM, 1999. str. 168

navrhovatel, popřípadě odborný zástupce navrhovatele, který návrh zákona odůvodní. Po projednání ve výboru se o návrhu zákona hlasuje.

Jestliže Senát návrh zákona usnesením zamítne, je usnesení Senátu předloženo Poslanecké sněmovně, aby o něm hlasovala znovu. Návrh zákona je přijat, schválí-li jej Poslanecká sněmovna nadpoloviční většinou všech poslanců. Je-li Poslanecké sněmovně předložen návrh zákona s pozměňovacími návrhy Senátu, Poslanecká sněmovna o něm hlasuje znovu ve znění schváleném Senátem. Pokud s takovým zněním Poslanecká sněmovna souhlasí, je návrh zákona přijat. V opačném případě hlasuje o původním znění návrhu zákona. Návrh zákona je přijat, schválí-li jej Poslanecká sněmovna nadpoloviční většinou všech poslanců. Při novém projednávání návrhu zákona, který byl Senátem zamítnut nebo Poslanecké sněmovně vrácen, nejsou v Poslanecké sněmovně přípustné pozměňovací návrhy.

Pro úplnost je třeba uvést, že dle čl. 50 Ústavy má prezident republiky právo vrátit přijatý zákon s výjimkou zákona ústavního, a to s odůvodněním do patnácti dnů ode dne, kdy mu byl postoupen. O vráceném zákonu hlasuje Poslanecká sněmovna znovu a nejsou přípustné pozměňovací návrhy. Pokud Poslanecká sněmovna setrvá na vráceném zákonu nadpoloviční většinou všech poslanců, zákon se vyhlásí, v opačném případě platí, že zákon nebyl přijat. Přijaté zákony podepisuje předseda Poslanecké sněmovny, prezident republiky a předseda vlády. Zákon, proti němuž prezident neúspěšně použil svého práva veta, prezident nepodepisuje.

Po schvalovací proceduře následuje závěrečná fáze legislativního procesu, kterou představuje vyhlášení (promulgace) zákona, která je podmínkou jeho platnosti.

Na závěr této kapitoly se budu věnovat zákonným opatřením Senátu, které mají povahu výjimečného, nouzového pramene práva. Jsou Ústavou uzákoněna, protože Poslanecká sněmovna – na rozdíl od Senátu – může být za stanovených podmínek prezidentem republiky rozpuštěna.⁵⁴ Senát má pravomoc přijímat zákonná opatření ve věcech, které nesou odkladu, a to výhradně na návrh vlády. Zákonné opatření Senátu má jen podmíněnou platnost, neboť musí být dostatečně schváleno Poslaneckou sněmovnou na její první schůzi po jejím novém ustavení. Platnost zákonného opatření je tedy dočasná. Zákonné opatření však od

⁵⁴ Jiří Boguszak, Jiří Čapek, Vladimír Veverka, *Základy teorie práva a právní filozofie*. CODEX Praha 1996. str. 191

doby, kdy nabylo účinnosti po vyhlášení ve Sbírce zákonů, do doby, kdy jeho neschválení bylo vyhlášeno ve Sbírce zákonů, je platnou právní normou s mocí zákona a své platnosti pozbývá nejdříve dnem vyhlášení usnesení Poslanecké sněmovny o neschválení zákonného opatření ve Sbírce zákonů. Senát nemůže přijímat zákonná opatření ve věcech Ústavy, státního rozpočtu, státního závěrečného účtu, volebního zákona ani určitých mezinárodních smluv. Zákonné opatření Senátu podepisuje předseda Senátu, prezident republiky a předseda vlády, prezident nemá právo přijaté zákonné opatření vrátit.⁵⁵

5. Otázka dvoukomorového parlamentu v České republice

Jak již bylo v této práci uvedeno, samotná existence Senátu v České republice je jak částí veřejnosti, tak částí politického spektra zpochybňována, což se projevuje například relativně nízkou účastí při volbách do Senátu. Rovněž pod vlivem skutečnosti, že Senát nebyl po čtyři roky od vzniku republiky ustaven, velká část veřejnosti došla k názoru, že této komory Parlamentu ani není třeba, neboť Česká republika se bez něj dříve obešla.

Je třeba ale zdůraznit, že rychlé přijímání nových zákonů pouze jednou komorou v době neexistence Senátu přineslo mnoho legislativních chyb a nedostatků, následkem čehož muselo dojít k další novelizaci těchto předpisů. Zde je ale podle mého názoru zřetelně vidět jeden z hlavních úkolů Senátu, a to zkvalitnění zákonodárství. Kritici Senátu někdy argumentují tím, že horní komora svou činností zpomaluje a komplikuje legislativní proces. Domnívám se, že ve skutečnosti o zpomalení nejde, neboť tvorba nových právních norem pouze jednou komorou, bez možnosti opětovného projednání a pohledu z jiného úhlu, může mít za následek tvorbu chyb. Odstranění těchto chyb pak zbytečně zatěžuje zákonodárský orgán a následkem je množství novelizací, které zatěžují a znepřehledňují právní systém.

Hlavní význam Senátu lze spatřovat zejména v zkvalitnění zákonodárství, když Senát je určitým sítem, který zachytí nekvalitní normy a případné chyby přehlédnuté Poslaneckou sněmovnou. Senát se dále významně podílí na ochraně ústavnosti tím, že jej lze považovat za první stupeň ochrany ústavnosti ve smyslu kontroly, zda návrh zákona schválený Poslaneckou

⁵⁵ Jiří Boguszak, Jiří Čapek, Vladimír Veverka, Základy teorie práva a právní filozofie. CODEX Praha 1996. str. 54

sněmovnou není v rozporu s Ústavou České republiky, další stupně představují prezident republiky a Ústavní soud. Důležitá je dále skutečnost, že obě komory Parlamentu vznikají na základě odlišného volebního systému, v důsledku čehož v každé komoře vzniká jiné politické spektrum.

Domnívám se, že postavení Senátu je konstruováno jako protiváha Poslanecké sněmovně, jako její určitá brzda a jako prvek kontinuity pro případ, že by Poslanecká sněmovna byla rozpuštěna.

6. Závěr

Dne 16.12.1992 přijala Česká národní rada Ústavu České republiky. Ústava je základním zákonem České republiky, který zakotvuje mechanismy a principy fungování státu a za zdroj veškeré moci ustanovuje pojem lid. Podle Ústavy náleží zákonodárná moc v České republice Parlamentu České republiky, který je tvořen dvěma komorami a to „horní komorou“ Senátem a „dolní komorou“ Poslaneckou sněmovnou. Obě komory se podílejí na výkonu funkcí parlamentu, zejména na zákonodárném procesu, jsou na sobě více či méně nezávislé a více či méně se od sebe odlišují. Rozdíly v jejich postavení jsou vyjádřeny v ustanoveních hlavy druhé Ústavy, tato ustanovení jsou pak bezprostředně rozváděna dalšími ucelenými prováděcími zákony, které jsou nezbytné pro řádné fungování moci zákonodárné. Obecně lze konstatovat, že postavení Senátu je konstruováno jako protiváha Poslanecké sněmovně, jako její určitá brzda a jako prvek kontinuity pro případ, že by Poslanecká sněmovna byla rozpuštěna. Od svého vzniku se Senát plně zapojil do zákonodárné činnosti a stal se nezbytným prvkem našeho ústavního zřízení. Popis toho, jakým způsobem Senát s Poslaneckou sněmovnou pracují, jejich ústavní vymezení a analýza jejich vzájemných vztahů, byl základním cílem této práce.

Použitá literatura:

1. Aleš Gerloch, Jiří Hřebejk, Vladimír Zoubek, Ústavní systém České republiky, základy Českého ústavního práva. 3. aktualizované vydání, PROSPEKTRUM, 1999
2. Václav Pavlíček, Jiří Hřebejk, Ústava a ústavní řád České republiky - komentář. Linde Praha a.s., 1998
3. Jiří Boguszak, Jiří Čapek, Vladimír Veverka, Základy teorie práva a právní filozofie. CODEX Praha 1996
4. MONTESQUIEU, Charles Louis. O duchu zákonů. Reprint z r. 1947, Vyd. Aleš Čeněk, Dobrá Voda, 2003
5. Roman David, Politologie – základy společenských věd. Nakladatelství FIN, Olomouc 1996
6. ZIMEK, Josef. Ústavní vývoj Českého státu. Brno: MU, 1996
7. FILIP, Jan. Ústavní právo České republiky. 4. vyd. Masarykova univerzita a nakladatelství Doplněk

Internetové zdroje:

1. Parlament. Wikipedia (online), poslední aktualizace 2.4.2012. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Parlament>
2. Bikameralismus. Wikipedia (online), poslední aktualizace 3.4.2011. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Bikameralismus>
3. Kysela, J.: Senát Parlamentu České republiky v historickém a mezinárodním kontextu - Příspěvek ke studiu dvoukomorových soustav. Dostupné na stránkách Senátu P ČR www.senat.cz

4. Volební systém. Wikipedia (online), poslední aktualizace 19.11.2011. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Volebnisystem>

5. Metody pro přepočítání hlasů na mandáty. Český statistický úřad (online), poslední aktualizace 24.1.2012. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/metody_pro_prepecet_hlasu_na_mandaty

6. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky [online]. Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna, [cit. 2. listopad 2007]. Dostupné na WWW: <<http://www.psp.cz/docs/status.html>>

7. SYLLOVÁ, Jindřiška; KOLÁŘ, Petr. Studie Parlamentního institutu č. 1.174, K ústavní úpravě jmenování vlády, červenec 2006, 13 s. [cit. 30. října 2007]. Dostupné na WWW: <<http://www.psp.cz/kps/pi/PRACE/pi-1-174.pdf>>

Použité zákony:

1. zákon č. 247/1995 Sb., ze dne 27.9. 1995, o volbách do Parlamentu ČR
2. zákon č. 90/1995 Sb., ze dne 19.4. 1995, o jednacím řádu Poslanecké sněmovny
3. zákon č. 1/1993 Sb. ze dne 16. prosince 1992, Ústava České republiky